

Sprekend Humanisme

Uitwerking van het interview met:

Wieberen Koopmans (geb. 24-03-1943)

Datum	: 28 September 2006
Lokatie	: Universiteit voor Humanistiek
Onderwerp(en)	: jeugd, Humanistisch Verbond, Humanistisch Vormingsonderwijs (HVO), Gerrit Roorda, HVO-PLU, Humanistisch Aksie Sentrum Holland (HASH), het Humanistische Opleidingsinstituut (HOI),
Duur interview	: 53:49 (min/sec)

Naam / functie interviewer(s)	: Bert Gasenbeek (directeur Humanistisch Historisch Centrum) en Pieter Edelman (wetenschappelijk medewerker HHC)
Kader/context	: Dit interview is gehouden door het Humanistisch Archief /Humanistisch Historisch Centrum in het kader/de context van

Niveau van uitwerking	: Indicatief (globaal. Tijd/onderwerp + kernzin(nen) en evt. opmerking)
Drager	: Gedigitaliseerde opname van een geluidscassetteband WAV bestand WAV-MP3- 193A
Datum uitwerking	: 17 november 2017
Uitgewerkt door	: Hanneke Hoogakker

Respondent: Wieberen Rink (W.R.) Koopmans heeft gedurende ongeveer 30 jaar lang een belangrijke rol gespeeld bij het Humanistisch Vormingsonderwijs HVO. In een serie interviews vertelt hij over zijn leven, zijn werk en zijn inzet voor het HVO.

Koopmans werd op 24 maart 1943 geboren te Heerenveen. Na de gemeentelijke Mulo A te Akkrum (1955 – 1959) en de Rijkswaarschool te Heerenveen (1959 – 1964) (volledig bevoegd onderwijzer) was hij van 1965 – 1969 plaatsvervangend hoofd van de openbare lagere school te Weesp. In die periode werd hij Junior Adviseur opbouw Tropenmuseum te Amsterdam en lid van de landelijke werkgroep Humanistisch Vormingsonderwijs in het lager onderwijs.

Van 1970 tot 1974 was hij Plaatsvervangend hoofd van de algemeen bijzondere lagere school te Bergen (NH). Van 1970-1977 volgde hij op het Humanistisch Opleidingsinstituut een opleiding voor geestelijk werk. Hij werd lid van de landelijke werkgroep Humanistisch Vormingsonderwijs in de lagere school en lid van het bestuur van het Humanistisch Opleidingsinstituut.

Van 1974 – 1979 was Koopmans als opbouwer gedetacheerd bij het Centrum Humanistische Vorming. Daarnaast was hij als hoofd van dienst namens het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond verantwoordelijk voor overleg met het lokale bevoegd gezag / lokale gemeente besturen en

Rijksoverheid en voor opbouw van het werkveld HVO-lager onderwijs (opleiding , begeleiding / na- en bijscholing materiaal ontwikkeling) . Tevens was hij bestuurslid van het Humanistisch Opleidingsinstituut en Secretaris van de Studiecommissie Samenwerkingsschool (Cie. Algemene School).

Van 1980 – 1999 was Koopmans bestuurslid van het landelijk bestuur Stichting Beheer HVO. Als zodanig coördineerde hij de acquisitie- activiteiten door plaatselijke en regionale werkgroepen HVO en was hij verantwoordelijk voor het instellen van beroep en bezwaar tegen besluiten van gemeentebesturen en de Rijksoverheid.

Daarnaast was hij van 1980 – 1999 tevens directeur Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs (Pedagogisch Studiecentrum HVO).

Van 1978 -1998 was hij namens het HVO bestuurslid van de onderwijskoepels Contactcentrum Bevordering Openbaar Onderwijs en de Nederlandse Algemeen Bijzondere Schoolraad (een samenwerking van bestuur, vakbonds- en ouderorganisaties).

Wieberen Koopmans is namens het HVO bestuurslid geweest van twee onderwijskoepels en de Commissie Algemene School, later de Studiecommissie Samenwerkingsschool die tot ongeveer de tachtiger jaren een samenwerkingsverband was tussen vrijzinnige protestanten, katholieken en humanisten.

In 2013 wist HVO veteraan Koopmans samen met het HHC en het Utrechts Archief een plan van staatssecretaris Sander Dekker (VVD) om te bezuinigen op het levensbeschouwelijk onderwijs op openbare basisscholen tegen te houden. Staatssecretaris Dekker wilde een eind maken aan de bekostiging van deze vorm van onderwijs. Voor de Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs (HVO) zou dat bijzonder zuur - zo niet rampzalig - zijn geweest aangezien een paar jaar daarvoor de zwaarbevochten structurele bekostiging van haar onderwijs door de toenmalige regering was gehonoreerd.

Koopmans, het HHC en het Utrechts Archief hebben onmiddellijk de handen ineen geslagen teneinde HVO directeur Nico Stuij van voldoende inhoudelijke munitie te voorzien voor diens vlammend protest. Op vrijdag 5 juli 2013 stemde de Tweede Kamer de bezuiniging van staatssecretaris Sander Dekker op het levensbeschouwelijk onderwijs op openbare basisscholen met een grote meerderheid weg. Daarmee was het schrappen van het HVO onderwijs van de baan. (Bron: zie <http://www.uvh.nl/hhc/nieuws/nieuws/schrappen-hvo-onderwijs-van-de-baan>).

Foto Wieberen Koopmans

Afbeelding op Twitter-account Wieberen Koopman

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
00:00		Vervolg van bandje 192
00:41		De interviewer geeft een korte samenvatting van het vorige interview.
02:12	Opzet en doel van het interview	Opmerking van respondent: de bedoeling van het interview is ook dat mensen er iets aan hebben bij verder onderzoek. Daarom wil ik mensen noemen die in mijn ontwikkeling, en in de ontwikkeling van het HVO, van belang zijn geweest. De interviewer geeft aan de chronologische volgorde te handhaven.
04:22	De jeugd van respondent	Respondent: het idee achter mijn opvoeding was: het leven is een ontdekkingsreis; je moet vertrouwen op eigen kunnen. Grootvader was een "Gerrit Roorda-man". Roorda was een CPN-Statelid in dertiger jaren in Friesland; waar hij ook stakingen georganiseerd heeft. Hij was pacifist en vrijdenker en medeoprichter van de PSP. Vader was een vakbondsman; hij was niet politiek actief, maar er wel in geïnteresseerd. Respondent: in mijn kweekschooltijd was er in mijn dorp een politiek jongerencafé. Gerrit Roorda is daar herhaaldelijk geweest.
07:56		Respondent geeft aan dat hem na het vorige interview meer duidelijk geworden is van de periode voor 1965. Hij heeft daarom de losse eindjes uit de periode 1946-1970 aangevuld.
09:34	Humanisme in het onderwijs	Respondent vertelt dat in de periode voor 1970 humanisme pas zinnig werd gevonden voor leerlingen vanaf 12 jaar. Kinderen zouden pas dan vatbaar zijn voor levensbeschouwelijke vragen. Ook zouden zij vanaf die leeftijd in een geestelijke crisis raken. Humanisme in het onderwijs werd gezien als een vorm van geestelijke hulpverlening. Het HV (m.n. Jaap van Praag) redeneerde dat toevoeging van het humanisme aan het godsdienstonderwijs leerlingen meer

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		bouwstenen gaf ter oriëntatie op de samenleving. Dit paste binnen de toenmalige pedagogiek en leertheorieën. Respondent: wij hebben het HVO in het primaire onderwijs ontwikkeld vanuit de doelstelling dat kinderen al op jonge leeftijd kunnen omgaan met levensbeschouwelijke vragen. Vooraf respondent heeft zich ingezet voor invoering van HV op de basisschool.
14:28	HVO-PLU	De interviewer geeft een resume van de invoering van het HVO in de periode 1964-1970 (zie bandje 192). Respondent treedt toe tot de HVO-PLU (als secretaris) in 1970. Hij ging steeds meer dingen regelen. Hij noemt de namen van enkele andere leden van de HVO-PLU. Respondent: het was in het begin lastig voor de HVO-PLU. De literatuur geeft ten onrechte de indruk dat er in die tijd veel aan HVO gedaan werd.
17:25	Turbulentie binnen het HV	Respondent: het HV was in die tijd in de ban van het maatschappijkritisch vormingswerk voor volwassenen (1968). Dit leidde tot grote spanningen in het HV. Op een bepaald moment werd het HASH (Humanistisch Aksie Sentrum Holland) opgericht (met o.a. Simon Ravius, Jan Jansen van Galen en Wim Veldhuis (toenmalig directeur van het HOI)). Er ontstond een clash tussen het HV-hoofdbestuur en de functionarissen van het HASH. De functionarissen zaten op de lijn van Ivan Illich ("de ontscholing van de samenleving"). Enkele leden van het HV-hoofdbestuur waren daar, gezien de onderwijs traditie van het HV, fel tegen. Op een congres in 1972, heeft het HV opnieuw zijn doelen gesteld: geestelijke verzorging en vorming hebben prioriteit, maar ook maatschappelijk werk. Er kwam een nieuw bestuur. De functionarissen werden de gezichten van

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		de nieuwe beleidslijn. Ten Have was destijds de man voor het vormingswerk voor volwassenen.
21:12	Evaluatie van het begrip HVO	Respondent: het HV was toen niet voor HVO, maar voor 'kennis geestelijk leven'. Het HV wilde humanisme toevoegen aan het bestaande godsdienstonderwijs. Op een bepaald moment namen de kerken dit over. Hierna werd het eerst 'geestelijk leven' daarna 'geestelijke stromingen'. Tegenwoordig heet het 'levensbeschouwing'. Respondent heeft samen met enkele anderen (namen kan hij zich niet meer herinneren) gekeken hoe zij HVO voor het primaire onderwijs konden funderen.
23:12	De filosofische grondslag van het HVO	Respondent hield zich in het kader van pedagogiek bezig met o.a. Freud, Adler en Jung. Adler zag de mens als een ondeelbare eenheid, waarin 2 spanningen zitten: zelfbehoud en naar buiten treden. Respondent baseerde zich vooral op de stelling van Adler dat een kind al vroeg een soort levensplan neerzet. Charlotte Bühler (een leerlinge van Adler): stelde dat een kind een goed evenwicht moet krijgen tussen de twee, door Adler genoemde, spanningen. Respondent was gefascineerd door Jungs theorie van het collectief onbewuste. Hij is het niet eens met Jungs theorie dat hier ook het Godsbesef in zit.
29:20	Levensplan	Respondent: bij het HVO hebben wij de theorie van het levensplan vertaald in: de kinderen stimuleren in hun ontdekkingsreis naar de eigen identiteit.
30:36	De pedagogische grondslag van het HVO	Respondent: de dominante pedagogiek in Nederland was die van Kohnstamm: een ik-wij-gij-relatie. Wij wilden een ik-jij en de samenleving-relatie ontwikkelen. Het HVO gaat niet uit van een

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		macht (gij) buiten de mens. Wij hebben de pedagogische theorieën van Dewie, Fromm en Rogers uitgewerkt in het leerplan HVO uit 1989.
33:38	Nascholingscursussen voor HVO-geevenden	De HVO-PLU startte in 1969. De eerste cursussen werden in 1972 gegeven. De HVO-PLU begon met een soort vormingscursussen voor jongvolwassenen. Tegelijkertijd wilden zij ook wat voor de ouders doen. Het was de tijd van de volksopvoeding (volkshogescholen, vormingscentra). Het HV heeft geprofiteerd van de subsidie, die hiervoor beschikbaar was, en richtte het Centrum voor Humanistische Vorming op. Respondent: het HV worstelde met de vraag hoe geestelijke verzorging en geestelijke vorming te onderscheiden. Wat het HV doet is het geven van antwoorden op vragen van mensen; dat is geestelijke vorming. Dat is één van de spanningen tussen mij en het HOI geweest.
37:59	Opzet van de cursussen	Respondent: het HV ging vrijwilligers trainen om een soort kader te creëren. Dat idee hebben wij overgenomen. De cursussen werden gegeven in neutrale ruimten (school of buurthuis), begeleid door een vrijwilliger. HVO-PLU verzorgde aanvankelijk de lessen; later viel dit onder het HOI. Er werden andere mensen bij betrokken voor de vakken pedagogiek, humanistiek e.d. HVO-geevenden zijn op allerlei plekken actief: scholen, volwasseneneducatie etc.
41:41	Studie aan het HOI	Respondent heeft in 1996 zijn HOI-opleiding afgerond. Het vele dat hij geschreven had, voldeed volgens Jaap van Praag als zijn eindschrijft. Hij was tot 1974 onderwijzer in Bergen.
43:00	Het HOI	In 1972 verschijnt het rapport Algemene Scholen (auteur: Jaap Van Praag). Een delegatie van het HOI bezoekt de

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		toenmalige staatssecretaris van Onderwijs met de vraag om bekostiging van het HOI. Respondent: het HOI had 2 soorten diploma's: voor geestelijk raadslieden en voor HVO-gevenden. HVO was in die tijd geen onderdeel van het HOI. Respondent was student-lid van het HOI-bestuur. Piet Thoenes was toen voorzitter van het HOI-bestuur. Respondent noemt verder enkele namen van directeuren van het HOI.
45:40	Subsidiëring van het HOI	De staatssecretaris zat, wanneer het ging om de financiering van het HOI, op de lijn van de volksoepvoeding en het vormingswerk. Hij gaf daarom de suggestie om aansluiting te zoeken bij de sociale academie. Hij wilde geen zelfstandig HOI. Het HOI voerde gesprekken met De Karthuizer (sociale academie). Het resultaat hiervan was dat het HOI toch zelfstandig kon blijven, met een eigen bekostiging.
49:14	Aanstelling bij het HOI	In 1974 krijgt respondent een aanstelling bij het HOI als functionaris voor het ontwikkelen en begeleiden van het HVO en voor het vormingswerk voor volwassenen. Respondent heeft zich gedistantieerd van de spanning, die er toentertijd waren binnen het HOI. Hij vertelt zijn archief in het Erasmushuis goed bewaakt te hebben, omdat er veel geld van hem in zat. Respondent meent dat de problemen op het HOI geleid hebben tot subsidieverlies.
53:49		Einde bandje. Vervolg van het interview op bandje 193-B.